EL LLADRE DE PALLA, UN TRABUCAIRE SANTFELIUENC

Per Juli Ochoa

Il·lustració de la portada: L'incident de l'episodi del domicili de l'alcalde de Sant Feliu.

Llibre no venal
Maquetació i edició de l'autor
Sant Just Desvern (Baix Llobregat), febrer de 2026

"EL LLADRE DE PALLA": UN TRABUCAIRE SANTFELIUENC

Juli Ochoa González

“EL LLADRE DE PALLA”: UN TRABUCAIRE SANTFELIUENC

En altres publicacions anteriors he tractat sobre en Jaume Montserrat, un bandit i guerriller santjustenc que havia actuat principalment al Baix Llobregat i comarques properes a mitjan segle XIX .[1]

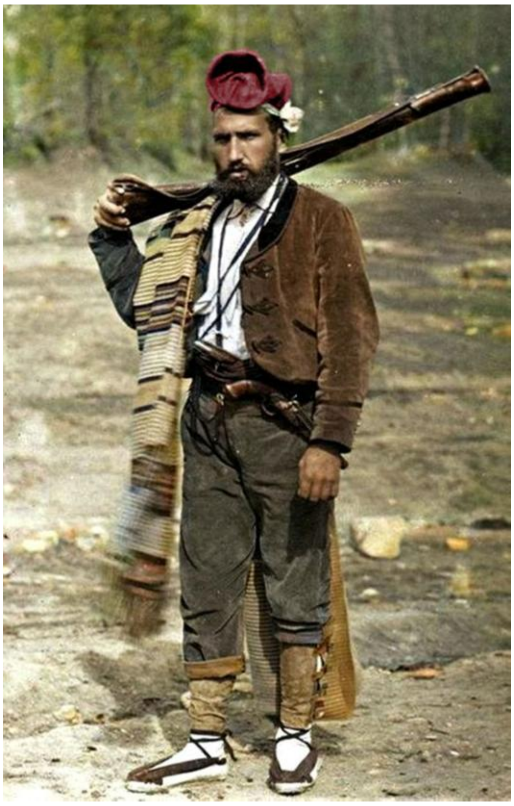

Un trabucaire català de mig segle XIX, tal com ho era el santfeliuenc Josep Martí.

Com que el seu cas no va ser l’únic, ni de bon tros, avui us en faré cinc cèntims sobre un altre bandit i també guerriller de la nostra comarca, es tracta del santfeliuenc en Josep Martí (a) “el Lladre de Palla”, un trabucaire coetani de l’anterior, i amb qui en alguna ocasió havien arribat a actuar plegats.

Situem-nos a Sant Feliu de Llobregat a finals d’hivern de 1847: A cal Lladre de Palla, una casa de pagès que constava de planta i pis, i que estava situada només a 50 passes de l’edifici de l’ajuntament d’aquella localitat, es venia reunint amb una certa regularitat determinada gent sospitosa, concretament es trobaven l’abans esmentat Jaume Montserrat acompanyat d’alguns companys seus de quadrilla i un grup de bandits locals que capitanejava en Josep Martí, fill de cal Lladre de Palla, en qual estava auxiliat pel seu segon, en Baldiri Mateu (a) “el Xino”.

Com que era una època especialment tensa (cal tenir en compte que en aquell temps i arreu del país s’estaven sollevant contra el govern central tant carlins com republicans en l’anomenada “Guerra dels Matiners”) el llavors Governador militar Manuel Joaquín Bretón del Río y Fernández de Jubera, a més de les forces militars i policíaques de què disposava, comptava també amb una densa xarxa d’informadors, i va ser a través d’un d’aquests espies que va tenir notícia d’aquelles sospitoses reunions.

[1] OCHOA I GONZÁLEZ, Juli. *Jaume Montserrat i el seu temps. La turbulenta trajectòria vital d’un bandit i guerriller santjustenc a través de les cròniques de l’època*. Sant Joan Despí: Albert Hill, 2024. (Col·lecció *Calaix de Sastre*, núm. 2). 274 pp.

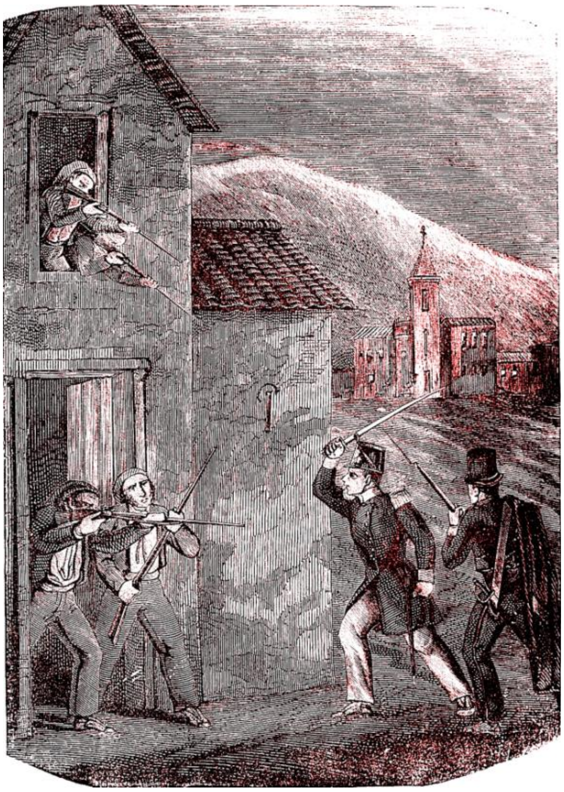

Tiroteig nocturn a Sant Feliu

Decidit a actuar ràpidament, el 8 de març de 1847 en Bretón hi va enviar a Sant Feliu un grup de Mossos d'Esquadra sota les ordres del caporal Josep Antoni Vidal.

Els mossos van arribar a cal Lladre de Palla a dos quarts de dotze de la nit i van ser sorpresos per una descàrrega tancada de fuselleria etzibada des del primer pis. Un cop refets, van forçar la porta i es van atansar a la planta des d'on els havien disparat, però els agressors ja havien pogut fugir per una porta del darrera que donava al camp, i allà només hi havia un pobre vell, que al moment caigué víctima dels mossos.

Tot seguit van escorcollar la casa, trobant, damunt d'una taula, dos galons d'argent i una llarga llista de noms. Per si de cas tornaven els fugitius, els mossos van decidir esperar-los en silenci i a les fosques. La seva espera va ser recompensada quan van veure que prop d'una hora després tornava un grup que, possiblement, ja no esperava trobar-hi ningú i va caure en el seu parany. Quan els que tornaven van estar a l'abast dels mossos, aquests els van disparar, matant dos d'ells i capturant altres sis després d'una estona de persecució.

L'endemà encara estaven estesos a la carretera els cadàvers dels dos trabucaires morts. Els sis detinguts van ser Sebastià Martí, Josep Carbonell, Josep Martí, Pau Pi, Manuel Gonzalez i Rafael Valls (a) Falet, aquest darrer amb una cama trencada de resultes de l'enfrontament.

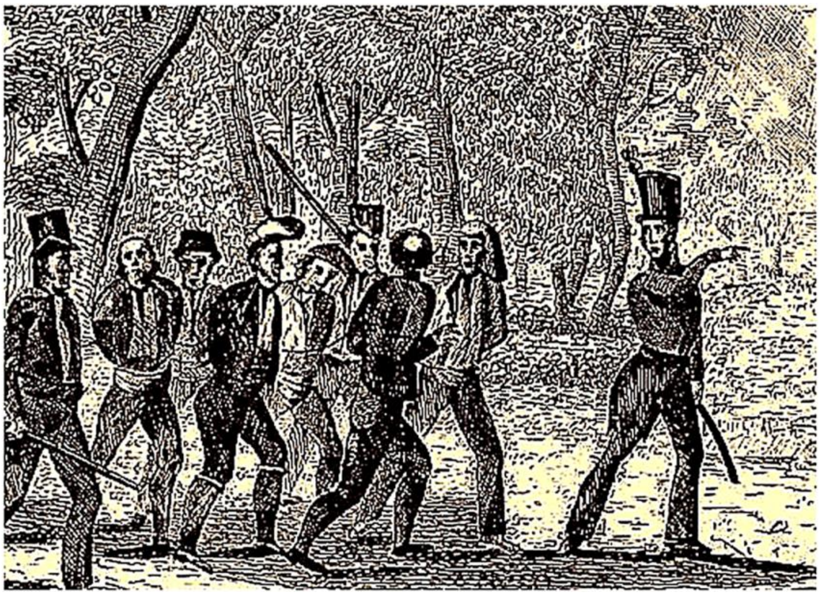

Els bandits, detinguts.

Tres dies després eren capturats a Sant Boi alguns membres més d'aquella banda, entre els quals estaven Baldiri Mateu (a) el Xino, Llorenç Presa (a) Gregori, Mateu Bosch (a) Mateuet, Magí Masaquet (a) Nan i Baldiri Reinals.

Els detinguts van confesar que la seva intenció abans de ser sorpresos pels mossos

d'esquadra era haver alliberat els captius de la presó de Sant Feliu i anar després a reunir-se amb les forces carlines de Benet Tristany.

Poc hauria de durar el seu empresonament, ja que quan encara no havia acabat de passar un any ens els tornem a trobar.

La masia i ermita de la Salut, a Sant Feliu de Llobregat.

En terme, llavors, de Santa Creu d'Olorda i molt a prop de la partió entre els antics termes de Sant Just, Sant Feliu i Santa Creu, tots sabem que es troba l'ermita de la Mare de Déu de la Salut, i al seu costat la masia de Can Grau de la Gleva, el propietari de la qual en aquell tems es deia Joan Soler.

En aquella casa, i per tal d'atendre i donar servei als romeus i demés visitants del seu petit santuari, s'havia habilitat des de feia temps un modest servei de menjars i begudes, servei que, amb algunes variacions, s'ha anat mantenint al llarg del temps fins als nostres dies.

Sembla ser que l'esmentat establiment havia estat visitat en aquells dies per determinats individus que resultaven sospitosos de pertànyer o d'estar vinculats amb la facció o amb algun grup de trabucaires (més tard es comprovaria veuria que es tractava de la partida del "Lladre de Palla" que s'havia reconstituït), es temia que aquells homes n'estiguessin preparant alguna, tot aprofitant la solitud d'aquell indret, idònia per a ser víctima d'assalts impunement, com el sofert el 24 d'abril de l'any anterior, en que ja foren atacats pels lladregots, els quals fins i tot els van arribar a robar la campana de l'ermita.

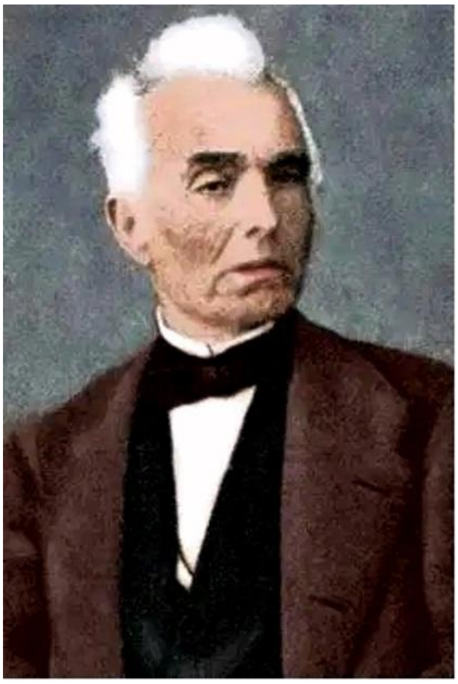

Manuel Gibert, governador civil de Barcelona

La notícia d'aquelles sospitoses visites a La Salut va arribar al llavors governador civil de Barcelona, Manuel Gibert i Sans, un ric militar i advocat que havia nascut en el si d'una família de notaris i que era president de la societat del Liceu, havent aconseguit uns anys abans que el seu teatre s'instal·lés a l'espai on actualment el coneixem.

En Gibert, tan aviat com va ser informat, va decidir que calia donar-hi una batuda per tal de sorprendre'ls, i per poder assegurar l'èxit d'aquella operació va recabar el suport dels sometents dels pobles propers.

L’escrit que Manuel Gibert, va enviar als ajuntaments amb els que comptava per tal de realitzar aquella batuda deia així:

“En el caso que esta tarde ó al anochecer de ella oyere V. algunos tiros á la parte de ese pueblo junto á la casa llamada la salud, acudirá V. en el momento con el somaten á auxiliar la fuerza de mozos y salvaguardias que se hallen en dho. punto, cogiendo á todas las personas sospechosas que escaparan de aquella fuerza. = Dios gê. Á V. ms. as. = Barña 22 de Mayo de 1848 = Manuel Gibert.”

El resultat d’aquella batuda fou, però, totalment infructuós, escapolint-se sense cap problema d’aquell encerclament en Josep Martí i els seus trabucaires.

El desenvolupament dels fets ens permet adonar-nos de que no tant sols eren les forces repressores les que disposaven de sistemes d’informació, sinó que els bandits també en tenien, i potser millors que els dels seus contraris, ja que els van permetre adelantar-se a la seva acció.

Tota la premsa de l’època se’n va fer ressò, no tant sols la del país, sinó que se’n va parlar a la de tot l’estat.

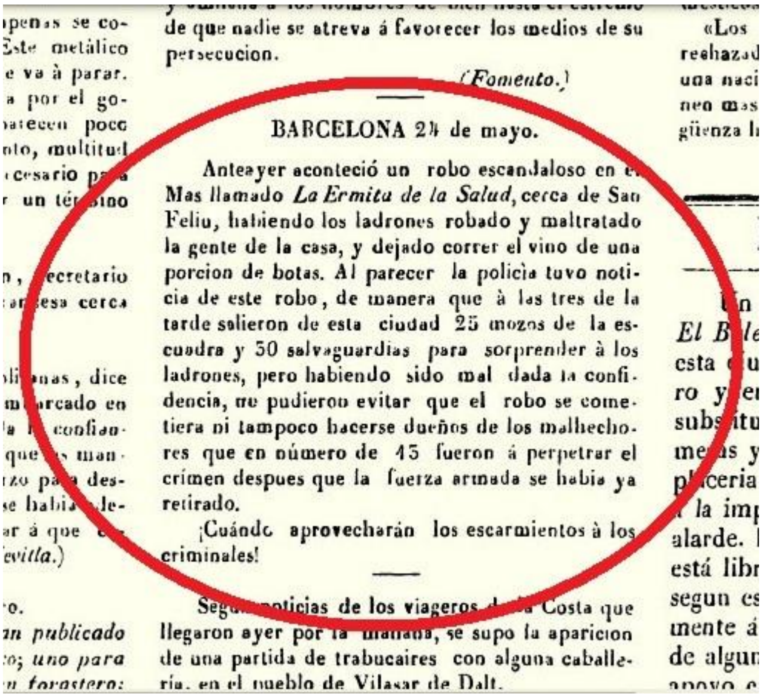

de que nadie se atreva á favorecer los medios de su persecucion.

(*Fomento.*)

BARCELONA 24 de mayo.

Anteayer aconteció un robo escandaloso en el Mas llamado *La Ermita de la Salud*, cerca de San Feliu, habiendo los ladrones robado y maltratado la gente de la casa, y dejado correr el vino de una porcion de botas. Al parecer la policìa tuvo noticia de este robo, de manera que à las tres de la tarde salieron de esta ciudad 25 mozos de la escuadra y 30 salvaguardias para sorprender à los ladrones, pero habiendo sido mal dada la confidencia, no pudieron evitar que el robo se cometiera ni tampoco hacerse dueños de los malhechores que en número de 15 fueron á perpetrar el crimen despues que la fuerza armada se habia ya retirado.

¡Cuándo aprovecharán los escarmientos à los criminales!

Segun noticias de los viageros de la Costa que llegaron ayer por la mañana, se supo la aparicion de una partida de trabucaires con alguna caballería, en el pueblo de Vilasar de Dalt.

La noticia d’aquell robatori, publicada a la premsa de l’època.

A títol d’exemple, veiem com ho relatava el diari mallorquí “El Genio de la Libertad” del 2 de juny de 1848, que a la seva pàgina 3 deixava prou clar que el bandits, que havien estat prèviament avisats del parany que els havien preparat, van estar esperant pacientment el moment que les forces de l’ordre es cansessin d’esperar-los i acabessin marxant d’allà, circumstància que van aprofitar aquells malfactors per presentar-se allà tot just després que ells haguéssin marxat i poder perpetrar aquell robatori amb tota la tranquil·litat del món.

Tot i que cap de les cròniques periodístiques va fer esment dels noms del que havien protagonitzat aquell assalt i posterior fugida, dels quals –com acabem de veure- fins i tot se sabia el nombre de components, era del domini públic que havien estat els integrants d’aquell grup de trabucaires que liderava Josep Martí i que es reunia a Cal “Lladre de Palla”, la cèntrica casa de pagès santfeliuenca.

Potser per causa d'accions com aquella, l'ermita va quedar seriosament malmesa, i l'any 1859 es va haver de construir en el mateix indret una nova capella, presidida per un retaule que es va mantenir fins l'any 1936, en que va ser destruït per un escamot d'incontrolats.

Tot just dos dies després dels fets de la Salut, la nit del 24 de maig de 1848 (quan en els diaris ni tan sols s'havia arribat a publicar la notícia del que havia passat), aquell mateix grup d'homes armats va protagonitzar un nou incident, i aquesta vegada ho va fer en el centre de la població de Sant Feliu de Llobregat, presentant-se a casa de l'acomodat veí Vicenç Font, que juntament amb la seva muller Maria vivia en la casa número 9 de la carretera exigint-li l'entrega de determinades armes.

Així ho va informar l'endemà l'alcalde de Sant Feliu a la comandància de Molins de Rei i al Govern Polític de la província:

"Según acaba de manifestárseme esta noche pasada un grupo de hombres armados se han presentado en el centro de esta villa en casa de Vicente Font pidiendo le abriese la puerta y les entregase dos carabinas; a todo se negó Font. Preguntándoles quiénes eran, les contestaron ser Martí, que abriese la puerta sin miedo y les entregase la escopeta; a todo se les negó. En cuyo caso se marcharon ignorando la dirección pero amenazándole para otro día, por lo que se cree serían matinés, o trabucaires, o como se les llame".

L'alcalde Vicenç Font negant-se a les exigències dels bandits.

No anava gens desencaminat el periodista que ho va escriure: Josep Martí, "el Lladre de Palla", que com tants altres caps de partida que inicialment varen ser només mers bandits, havia evolucionat fins a passar a ser un lluitador del bàndol carlí en la guerra dita dels Matiners que en aquell temps assolava el país.

El conflicte encara duraria un any més, fins que a la fi, totalment delmades i desarticulades les forces carlines, els germans Tristany, principals caps dels rebels, van creuar la frontera el 18 de maig de 1849, no quedant en territori català cap partida carlina en peu de guerra

L'esperit de la rebelió encara es mantenia viu en els ànims d'alguns dels antics combatents, i encara que d'una manera testimonial, quedaven en peu de guerra alguns grups que es negaven a renunciar a la lluita. La seva causa, però es podia considerar del tot perduda, i poc a poc, anaven caient en mans de les forces del govern.

Josep Martí, “el lladre de palla”, que com tants altres caps de partida carlins que havien començat com a delinqüents, va ser un d’aquells que no van acceptar la derrota i van continuar lluitant encara un any més, fins que la darrera setmana de març de l’any 1850 ell i els seus van ser capturats pels governamentals tal com ens ho confirma la premsa d’aquell temps:

“Captura de criminales.- Saben ya nuestros lectores, dice un periódico de Barcelona, que tres meses atrás fué descubierta una conspiración, cuyo objeto era apoderarse los conjurados por sorpresa de algunos puestos militares, desarmar á los soldados, y luego formar una gavilla bajo la bandera carlista, republicana, ó cualquiera otra, pues esto les era indiferente á los autores y cómplices de aquella trama, cuya mira esclusiva seria sin duda alguna la de entregarse con este ó aquel pretesto á la vida haragana y vandàlica, propia de las gavillas rebeldes que con diversas denomina-ciones han sido el azote de este país. El gefe de la conspiracion parece que era uno que habia sido abanderado en el batallon de Posas. [...] Tal sugeto que dijo llamarse Pedro [sic] *Martí (a) Lladre de Palla, natural de San Feliu de Llobregat, el cual tenia por todo resguardo de su persona una carta de radio librada á Salvador Martí, que parece ser hermano del preso, quien confesó que usaba aquel documento para evitar la persecución de la ronda de don Ramon Serra, que habia ido distintas veces á su casa para cogerlo, por creerle cómplice en la conspiración de que al principio hemos hablado.Esta confesion fué motivo bastante para que el subcabo lo condujese á estas cárceles á disposicion de la comision militar, y á su llegada fué puesto incomunicado”.*

Interior de la presó de Sant Feliu de Llobregat durant el Segle XIX. Arxiu Històric Comarcal del Baix Llobregat.

Dos anys més tard, i altre cop en llibertat, tornem a trobar Josep Martí enfrontat amb les forces governamentals.

L’anomenada Guerra dels Matiners havia finalitzat, però els carlins de cap manera havien abaixat la guàrdia. El progressiu desprestigi dels governs moderats i l’avortat cop militar de l’any 1854 conegut com la Vicalvarada van propiciar l’any següent la insurrecció dels carlins. Aquesta nova temptativa d’aixecament va tenir lloc simultàniament a Àlaba, Burgos, Navarra, el Baix Aragó i Catalunya, i es perllongaria fins ja ben entrat l’any 1856.

A Catalunya, els seus principals caps van ser alguns dels els antics caps de la passada Guerra dels Matiners: Josep Borges, Josep Estartús, Rafael Tristany i Marcel·lí Gonfaus (a) Marçal, que va ser el seu comandant general en aquella ocasió.

Josep Martí (a) El Lladre de Palla, també es va sumar juntament amb els seus homes a aquell alçament i en aquells moments ostentava el càrrec de comandant del Segon Batalló de la Divisió Reial de la província de Barcelona sota les ordres directes del cap de partida Cristòfol Comas i Pau, àlies Tòfol de Vallirana.

El 29 de setembre, mentre es trobava a les cases d’en Cells, a cosa d’un quart d’hora del poble de l’Ordal, fou sorprès per forces de la guàrdia civil dirigides pel capità Calisto González que li eren superiors en nombre, resultant mort en l’enfrontament, tal com ho va informar en primera plana el Diari de Barcelona del 8 d’octubre de 1855.

Els afusellaments de Sant Andreu de la Barca, gavat del llibre d’Albert Columbrí “Una víctima. Memorias de un presidiario político (1857) Barcelona, 1864.

La resta de la partida seria sorpresa sis dies més tard a Masquefa, morint en l’enfrontament, entre altres, el propi Tòfol, el seu cap. La resta dels integrants, 24 homes,van ser detinguts i portats a la presó de Martorell, sent afusellats l'endemà a Sant Andreu de la Barca.

Després d’haver investigat sobre aquest episodi i els elements que hi van intervenir, arribem a la conclusió que el tal Martí que ens apareix com a únic referent d’aquella partida, no era cap vulgar lladregot, com en un principi ens podia haver semblat, sinó que el santfeliuenc Josep Martí, (a) “Lladre de Palla” era un idealista polític i guerriller carlí que es va aixecar en armes durant la Guerra dels Matiners (1846 - 1849), i que poc temps més endavant, com hem vist, acabaria caient sota l’inexorable persecució de les forces del govern central,